

Bruksela, 10 listopada 2021 r.
(OR. en)

13196/1/21
REV 1

COH 59

NOTA

Od:	Prezydencja
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli / Rada
Dotyczy:	Wkład programów z zakresu polityki spójności w odbudowę, konkurencyjny zrównoważony rozwój, zieloną transformację, transformację cyfrową, zwiększanie odporności oraz spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną – wyzwania i szanse w nadchodzących latach = Debata orientacyjna

Ministrowie odpowiedzialni za politykę spójności są proszeni o przedstawienie na posiedzeniu Rady do Spraw Ogólnych poświęconym polityce spójności, które odbędzie się 18 listopada, dalszych wskazówek politycznych dotyczących wkładu programów z zakresu polityki spójności w odbudowę, konkurencyjny zrównoważony rozwój, zieloną transformację, transformację cyfrową, zwiększanie odporności oraz spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną – wyzwania i szanse w nadchodzących latach, w oparciu o dokument prezydencji zamieszczony w załączniku do niniejszej noty.

Dokument informacyjny – Rada do Spraw Ogólnych (spójność), 18 listopada 2021 r.

Wkład programów z zakresu polityki spójności w odbudowę, konkurencyjny zrównoważony rozwój, zieloną transformację, transformację cyfrową, zwiększanie odporności oraz spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną

Wyzwania

W ostatnich dziesięcioleciach dysproporcje regionalne w UE zmniejszały się wraz z wyraźną konwergencją poziomów PKB. Skutki kryzysu gospodarczego i finansowego z 2008 r. spowodowały jednak nierównomierne postępy od tego czasu, a kryzys związany z COVID-19 dodatkowo wywołał nowe zakłócenia. W szczególności, chociaż we wschodnich państwach członkowskich konwergencja utrzymuje się na solidnym poziomie, to pogorszyła się ona w wielu regionach o średnim dochodzie w południowej UE i niektórych regionach w północno-zachodnich państwach członkowskich, co świadczy o tym, że postępy mogą ulec odwróceniu.

Polityka spójności znacząco przyczyniła się do zmniejszenia wielu z tych dysproporcji. Służby Komisji szacują, że programy z zakresu polityki spójności w latach 2014–2020 wywarły istotny wpływ na PKB na mieszkańca, zwłaszcza w regionach słabiej rozwiniętych, w których spodziewany jest wzrost o dodatkowe 2,6%. Prognozy sugerują, że luka pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi regionami (każda z tych grup stanowi po 10% ludności UE) zmniejszy się o 3,5%.

Pandemia COVID-19 przyniosła szereg wcześniej niewyobrażalnych wyzwań dla spójności terytorialnej UE w sensie ogólnym. Choć pandemia COVID-19 jest jeszcze zbyt aktualna, żeby móc w pełni ocenić jej wpływ na regiony UE, już wstępne szacunki sugerują, że najbardziej dotknięta ona południowe regiony UE, zwłaszcza te, w przypadku których duży udział w wartości dodanej mają handel hurtowy i detaliczny, transport oraz zakwaterowanie.

Jeszcze przed kryzysem związanym z COVID-19 gospodarka UE stanęła w obliczu kilku długoterminowych wyzwań strukturalnych. Niektóre z nich staną się jeszcze bardziej dotkliwe w nadchodzących latach. W szczególności szybko starzejące się społeczeństwo ostatecznie zmniejszy podaż siły roboczej, a tym samym potencjał wzrostu UE. Słaby wzrost wydajności nadal hamuje wzrost gospodarczy, a UE pozostaje w tyle za Chinami i Stanami Zjednoczonymi w procesie transformacji cyfrowej. Słabiej wykształcona siła robocza hamuje również wzrost gospodarczy i utrudnia nadrobienie zaległości w zakresie wydajności. I wreszcie, transformacja klimatyczna cechująca się nierównym oddziaływaniem terytorialnym pociągnie za sobą znaczne koszty społeczne i gospodarcze.

Regiony UE są nie tylko nierównomiernie narażone na te wyzwania, ale również nierównomiernie przygotowane do stawienia im czoła. Może to doprowadzić do pogłębienia się dysproporcji w nadchodzących latach. W szczególności trwająca depopulacja dotyka przede wszystkim wschodnie regiony UE i niektóre regiony południowe. Transformacja w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu wpłynie na te terytoria, które są w dużym stopniu uzależnione od przemysłu wydobywczego oraz sektorów wysokoemisyjnych i energochłonnych, co stanowi podstawę założeń mechanizmu sprawiedliwej transformacji. Oczekuje się również, że wzrost opłat za emisję gazów cieplarnianych i cen energii dotknie najbardziej peryferyjne regiony, zwiększając ich koszty przyłączenia do rynku wewnętrznego.

Ogólnie rzecz biorąc, obszary wiejskie są szczególnie podatne na zagrożenia. Ich populacja już teraz jest starsza, w średnim ujęciu, niż populacja na przedmieściach oraz w małych i dużych miastach. Te tendencje demograficzne, w połączeniu z brakiem konektywności, wyzwaniami w zakresie infrastruktury i wydajności oraz słabym dostępem do usług publicznych, w tym edukacji i opieki, mogą przyczynić się do zmniejszenia atrakcyjności obszarów wiejskich jako miejsc zamieszkania i pracy.

Kluczowe znaczenie ma zatem wzmocnienie odporności regionalnych gospodarek UE i zwiększanie ich zdolności reagowania na wstrząsy asymetryczne. W szczególności pandemia uwypukliła fakt, że regiony w dużym stopniu uzależnione od ledwie kilku sektorów produkcji lub usług są szczególnie narażone na zagrożenia. Konieczna będzie dalsza dywersyfikacja działalności gospodarczej w regionach, kierowana strategiami inteligentnej specjalizacji, inwestowaniem w edukację i uczenie się przez całe życie oraz ciągłym wsparciem na rzecz czynników napędzających wzrost gospodarczy odporny na przyszłe wyzwania.

Szanse

Aby sprostać temu bezprecedensowemu połączeniu wyzwań w nadchodzących latach, współprawodawcy uzgodnili potężny pakiet wsparcia finansowego poprzez kombinację zasobów Next Generation EU i wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027. Dzięki odpowiedniemu połączeniu dostępnych instrumentów uzupełniających się i skutecznych mechanizmów koordynacji, państwa członkowskie będą mogły zmaksymalizować korzyści z pozostałego finansowania w ramach polityki spójności na lata 2014–2020, inicjatywy REACT-EU, Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz nowych alokacji w ramach polityki spójności na lata 2021–2027, w tym finansowania z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Ta kombinacja instrumentów umożliwi państwom członkowskim zwiększenie odporności i lepsze przygotowanie ich gospodarek i społeczeństw na przyszłość, a jednocześnie przyczyni się do zielonej transformacji i transformacji cyfrowej.

Jednak UE jako całość będzie mogła stać się silniejsza i bardziej odporna tylko wtedy, gdy nikt ani żaden region nie zostanie pozostawiony w tyle. Bez tej wbudowanej gwarancji solidarności istnieje ryzyko nierównego i niezrównoważonego wzrostu oraz podważenia zaufania do demokracji, wartości europejskich i projektu europejskiego jako takiego.

W tym celu kapitalne znaczenie ma zajęcie się sytuacją „miejsc pozostawionych w tyle”, gdzie globalizacja i postęp technologiczny mogły pozostawić w spadku deindustrializację, degradację środowiska i pułapki niskich kwalifikacji. Równie ważne jest wzmocnienie roli mniejszych miast i miasteczek, tak by mogły one pełnić rolę ośrodków regionalnych wspierających sąsiednie obszary wiejskie; zapewnienie dostępu do szerokiej gamy usług publicznych i prywatnych; oraz stworzenie nowych perspektyw gospodarczych dla regionów słabiej rozwiniętych i peryferyjnych. Wiąże się to również z wykorzystaniem możliwości obszarów wiejskich w oparciu o ich naturalne atuty, takie jak zasoby naturalne, w szczególności w odniesieniu do energii ze źródeł odnawialnych, biogospodarki, zrównoważonej produkcji i przetwórstwa żywności oraz turystyki, aby wymienić tylko kilka z nich. Głównymi czynnikami umożliwiającymi skuteczne stawienie czoła tym wyzwaniom są: lepsza konektywność, większa dywersyfikacja działalności gospodarczej, większa odporność środowiskowa i społeczna oraz w zakresie zmiany klimatu – w kontekście upodmiotowionych społeczności lokalnych.

Wspieranie polityk ukierunkowanych na konkretny obszar, opartych na dostosowanych do potrzeb strategiach rozwoju terytorialnego i osadzonych w skutecznych mechanizmach partnerstwa, zawsze stanowiło fundament modelu zarządzania polityką spójności. Konieczne są jednak skuteczne mechanizmy koordynacji z innymi instrumentami UE, zwłaszcza z Instrumentem na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, które realizują różne cele i stosują różne sposoby realizacji.

Pytania do dyskusji

- W jaki sposób można połączyć politykę spójności z innymi instrumentami UE w celu dalszego zmniejszenia dysproporcji w rozwoju i zwiększania odporności w perspektywie średnio- i długoterminowej?
 - W jaki sposób można odpowiednio zaspokoić odmienne potrzeby poszczególnych regionów i terytoriów oraz przybliżyć proces wdrażania funduszy UE do beneficjentów i obywateli?
-